

Klarspråk.

BULLETIN FRÅN SPRÅKRÅDET | NUMMER 2011 | 1

Två visioner

MYNDIGHETERNA I SVERIGE använder i dag i hög grad ett enkelt och begripligt språk, vilket givetvis underlättar kontakter med allmänheten. Samtidigt ska man dock komma ihåg att Sverige är ett mångspråkigt land och att alla inte förstår svenska, hur tydligt myndigheterna än skriver. Många av Sveriges invånare är två- eller flerspråkiga, och det är förstås även anställda vid myndigheterna och kommunerna. Dessa språkkunskaper verkar dock inte utnyttjas så ofta, och man kan bara spekulera över vad orsaken till detta är.

Jag har nu två visioner. Om de uppfylls torde en hel del missförstånd och svårigheter kunna undvikas.

Den ena visionen är att alla myndigheter och kommuner tar reda på vilka språk deras anställda har kunskaper i och på vilket sätt kunskaperna bäst kan användas. Flerspråkiga anställda är en resurs som kan vara till stor nytta i kontakter mellan myndigheter och allmänheten, så de ska också uppmuntras att utveckla sina språkkunskaper.

Den andra av mina visioner är att beslutsfattare lär sig att värdesätta professionalism och anlitat auktoriserade tolkar och translatorer. Det lönar sig att satsa på kvalitet och inte låta enbart priset vara avgörande.

*Paula Ebrnebo
tidigare språkvårdare i finska på
Språkrådet*

Trevande start för stärkt minoritetspolitik

Synen på Sverige som landet där man talar svenska gör det svårt för många att förstå att människor som alltid funnits i Sverige och alltid talat ett annat språk ska ha den rätten också i dag. Idén om den enade nationalstaten, som växte fram i spåren av traumat från rikets klyvning 1809, har på det sättet varit effektiv i att osynliggöra de nationella minoriteterna i vårt land.

Lagen om minoriteter och minoritetsspråk trädde i kraft den 1 januari 2010, tio år efter det att Sverige ratificerade de två Europarådskonventioner som definierar nationella minoriteters skydd och rättigheter. Grundbulten i både Europarådets konventioner och i den nya lagen är att minoritetspolitik inte görs åt minoriteten utan tillsammans med den. Där minoritetspolitiken börjat fungera finns också fungerande samråd med företrädare för minoriteten. Där detta inte kommit till stånd har det gått mera trögt.

Med den nya lagen har Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget fått ett gemensamt nationellt uppdrag att följa upp hur minoritetspolitiken genomförs.

Lagen definierar det grundskydd som judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar ska ha hos kommuner och landsting och hos myndigheter över hela Sverige. Därutöver har de tre territoriella minoritetsspråken finska, meänkieli och samiska ett förstärkt skydd i de kommuner och landsting som ingår i ett s.k. förvaltningsområde för respektive språk.

De nationella minoriteterna har osynliggjorts under så lång tid att

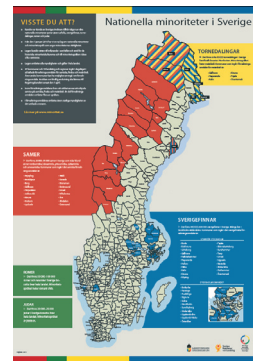
uppbyggnaden av deras skydd och rättigheter tar längre tid än man kanske trott. Men att tillgodose de nationella minoriteternas rättigheter är en del av de internationellt erkända mänskliga rättigheterna som Sverige förbundit sig att följa.

Det första året med den stärkta minoritetspolitiken präglas emellertid på många håll av en trevande start. Kommuner som själva ansökt om att få ingå i förvaltningsområde tycks ha haft ett högre tempo från starten än många av de övriga.

För att få fullt genomslag för minoritetspolitiken måste det exempelvis finnas en särskild samordnare i kommunen som kan arbeta med uppdraget. Det krävs också mandat från politikerna. Sist men inte minst krävs det att minoriteterna själva är aktiva och att samrådet mellan minoritetsorganisationer och kommunen fungerar.

*Lennart Rohdin
chef för minoritetsenheten
Länsstyrelsen i Stockholms län*

● ● **"De nationella minoriteternas rättigheter är en del av de internationellt erkända mänskliga rättigheterna."**

Nationella minoriteter i Sverige. Läs mer på www.lansstyrelsen.se/stockholm

Webbtexter i översättning

I dag räcker det inte längre med översättningar bara till engelska, och eventuellt till tyska och franska, när myndigheter och kommuner informerar om sin verksamhet på webbplatserna. Genom språklagen (2009:600) och minoritetlagen (2009:724) har myndigheter och kommuner fått ett ökat ansvar för de fem nationella minoritetsspråken: finska, jiddisch, meänkieli, romska och samiska, liksom för övriga modersmål.

Vad kan då myndigheter och kommuner göra för att uppfylla kraven i lagstiftningen? Det allra viktigaste är att de nationella minoritetsspråken och övriga modersmål i Sverige blir synligare i samhället och att de används inom alla samhällsområden, t.ex. genom att texter på dessa språk publiceras på webbplatserna. Myndigheternas och kommunernas behov av översättningar har därmed ökat markant.

En bra översättning kräver en bra grundtext. Språket i offentlig verk-

samhet ska enligt språklagen vara värdat, enkelt och begripligt. Det gäller alla språk på myndigheters och kommuners webbplatser, inte bara svenskan, och naturligtvis även översättningar.

En översättning bör vara innehållsmässigt och stilistiskt trogen ursprungstexten, men den bör följa målspråkets regler och konventioner. Målspråket ska vara idiomatiskt och fritt från påverkan av svenskan. Grundförutsättningen för en begriplig översättning är dock en begriplig ursprungstext. Om den svenska texten är krånglig eller otydlig, blir översättningen troligen ännu krångligare och otydligare.

Se till kvaliteten i första hand. En bra ursprungstext garanterar dock inte att översättningen blir bra. Det behövs också professionella översättare. Den som letar efter en översättare kanske vänder sig till en förmedling, men det kan då vara svårt att bedöma kompetensen hos den person som förmed-

lingen anlitar. Ofta är direkt kontakt med översättaren att föredra. När man väljer översättare bör dock inte bara priset få styra, vilket ofta är fallet.

Ett stort problem är att det saknas kompetenta översättare i många språk. På Kammarkollegiets webbplats finns förteckningar över auktoriserade tolkar och översättare.

Språkrådet har i uppgift att följa tillämpningen av språklagen. Under våren 2011 kommer Språkrådet att ta fram metoder, både kvantitativa och kvalitativa, för att undersöka tillgängligheten till myndigheters och kommuners webbplatser ur ett flerspråkigt perspektiv.

*Hannele Ennab
Språkvårdare i finska på Språkrådet
Läs mer i Språkrådets rapport "En
språkpolitik för internet".*

Frågor till Jonas Lindgren

● Vilka är de största utmaningarna när man som Migrationsverket har så många språk och så många kulturer att ta hänsyn till?

– Den största utmaningen är kanske att förmedla ett och samma budskap till många människor från olika länder som har skiftande utbildning och vitt skilda referensramar.

● Finns det några andra aspekter än klara och begripliga texter man bör tänka på?

– En del av våra mottagare kan inte läsa eller har svårt att läsa på sitt eget

språks skriftspråk. Dessutom har de olika referensramar. För viktig information försöker vi därför hitta andra kanaler än det skrivna ordet, t.ex. film och möten. Vi försöker också kvalitetssäkra våra översättningar så gott det går.

● Hur skapar man förtroende för myndigheten?

– Enhetlighet i beslut och information.
– God tillgänglighet och god service.
– Tydlig och begriplig information som t.ex. visar ett ärendes gång.

● Hur vet ni att en tolk är bra? Att ni får korrekt information?

– Vi försöker arbeta med auktoriserade tolkar, men kvaliteten varierar kraftigt och vi har inte möjlighet att kontrollera kvaliteten hos icke auktoriserade tolkar.

● Vilken betydelse har språklagen haft för ert arbete?

– Språklagen har haft viss betydelse för klarspråksarbetet på Migrationsverket. Den ger tyngd åt våra argument.

*Jonas Lindgren,
kommunikationschef på
Migrationsverket*

Boka samtal på ditt språk

● ● FÖRSÄKRINGSKASSAN HAR öppnat en ny tjänst, *Boka samtal på ditt språk*, för medborgare som vill få information på andra språk än svenska. Nytt är att man kan få information om hela socialförsäkringen på tio olika språk: *arabiska, finska, franska,*

Inger Dunér

meänkieli, polska, samiska, somaliska, thailändska, turkiska och spanska. Urvalet bygger på Migrationsverkets rekommendationer.

Den nya servicen innebär också att Försäkringskassan kan ge information på de nationella minoritetsspråken med hjälp av tolk.

I den nya tjänsten bokas samtal med Försäkringskassan på www.forsakringskassan.se. Försäkringskassan ringer då upp på den tid personen själv valt. Bokningsformuläret är över-

satt till de aktuella språken och servicen är öppen måndag–fredag, mellan klockan 8.00 och 16.00.

För att få hjälp på engelska ringer man till Försäkringskassans kundcenter precis på samma sätt som för service på svenska.

– Det känns bra att Försäkringskassan nu kan erbjuda bättre service till personer som vill ha kontakt med oss på ett annat språk än svenska. Vi vet att denna språkservice är efterfrågad och hoppas att tjänsten kan bidra till att underlätta kontakterna med Försäkringskassan, säger Ann Persson Grivas, försäkringsdirektör.

Inger Dunér
informationschef,
Försäkringskassan

Nya ord och begrepp i socialförsäkringsbalken

EN NY socialförsäkringsbalk trädde i kraft vid årsskiftet. En viktig förändring är att språket moderniserats. Exempelvis ska man skriva "fär" i stället för "uppbar" och "bevilja" i stället för "tillerkänna". Om de nya begreppen alltid är lättare att förstå, kan dock diskuteras.

"Provisoriska beslut" heter numera "interimistiska beslut" och "förlängd sjukpenning" har ändrats till "sjukpenning på fortsättningsnivå".

Språkfrågan

Kommunanställd eller kommunalanställd?

Man kan ofta ha både *kommun-* och *kommunal-* i sammansättningar, t.ex. *kommun(al)val*, *kommun(al)anställd*, *kommun(al)kontor*, *kommun(al)råd* och *kommun(al)tjänsteman*. I dessa fall är det bra att använda den kortare formen med *kommun-*.

Kommunal- används normalt vid typer av inrättningar, funktioner, tjänster etc. som finns i alla kommuner. Det heter *kommunalbus*, *kommunalnämnd* och *kommunalskatt*. *Kommunal* används förstas även som adjektiv: *kommunal musikskola*.

Kommun- används när konkreta förhållanden och enskilda kommuner avses: *kommundel*, *kommungräns*, *kommunarrest*, och vid vissa titlar: *kommunchef*, *kommundirektör*, *kommunsekreterare*.

Ola Karlsson

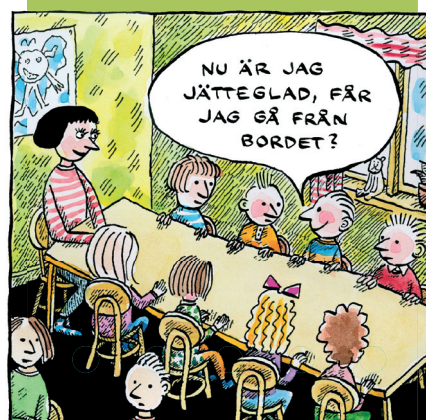
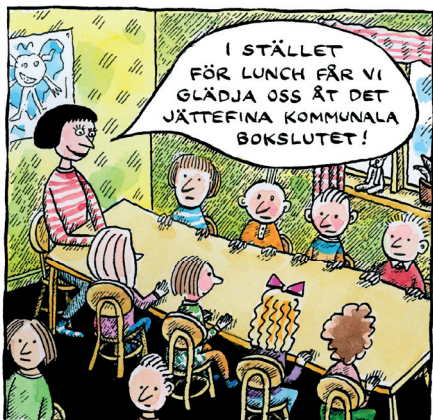

Bild: Robert Nyberg

Notiser

Norsk klarspråkshandbok

Klar, men aldrig ferdig. En praktisk veileder i klarspraksarbeid är titeln på en färsk handbok i klarspråk från Språkrådet i Norge.

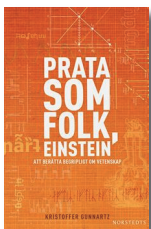
Den innehåller många praktiska råd om hur klarspraksarbete kan genomföras, från de stora, genomgripande kampanjerna till de små, konkreta förbättringarna.

Här finns också checklistor och användbara exempeltexter samt en historik om språkarbete i Norge. Dessutom presenteras några myndigheters arbete med att göra språket i bland annat brev, blanketter och webbtexter klarare och begripligare.

Boken kan beställas från www.klarsprak.no, där den också finns tillgänglig som pdf för nerladdning.

Prata som folk, Einstein

HUR BERÄTTAR MAN begripligt om vetenskap och forskning så att myndigheter, kommuner, politiker, allmänhet och journalister förstår vad det handlar om? Hur påverkas rättsäkerheten om domare, nämndemän och journalister inte känner till gränserna för vad DNA eller andra kriminaltekniska hjälpmedel kan bevisa? *Prata som folk, Einstein – att*

berätta begripligt om vetenskap (Norstedts 2010) av vetenskapsjournalisten Kristoffer Gunnartz är en handbok i ämnet forskningskommunikation. Den vänder sig till alla som behöver berätta om forskning i sitt arbete.

Språken i Sverige

SVERIGE ÄR LÅNGT ifrån det språkligt enhetliga land som många tror. Boken *Språken i Sverige*, en del av serien "Sveriges nationalatlas", visar genom ett hundratal kartor hur stor den språkliga mångfalden i vårt land är. I boken beskrivs språkfamiljer, runinskrifter, skriftspråk och talspråk, dialekter, minoritetsspråk, teckenspråk, invandrarspråk och mycket mer – från forntid till dagens sms- och chattspråk. Ett stort avsnitt handlar också om ortnamn.

Språken i Sverige (Norstedts 2010) är rikt illustrerad, och det medföljer en cd-skiva

med intervjuer och berättelser på olika svenska dialekter. Redaktörer är professor Lars-Erik Edlund, Umeå universitet och professor Östen Dahl, Stockholms universitet.

Kurs i att skriva föreskrifter

TILLVÄXTVERKET ANORDNAR kurser för myndigheter i att skriva föreskrifter. Två kurser ges under våren 2011: **6-7 april** och **11-12 maj**. För mer information: www.regelforenkling.tillvaxtverket.se.

Vigsel på minoritetsspråk

REGERINGEN HAR LÅTIT översätta ett faktablad om äktenskap och vigsel till de nationella minoritetsspråken och till en rad andra språk. I faktabladet beskrivs kortfattat de nya reglerna om äktenskap och vigsel. En persons kön har inte längre betydelse för möjligheten att ingå äktenskap.

Ur kalendariet

Dags att anmäla sig till Språkrådsdagen!

12 maj 2011: Språkrådsdagen i Stockholm. Fler-språkighet är det övergripande temat

för konferensen. Det blir intressanta föreläsningar, nyheter inom språkpolitik och språkforskning och utdelning av Klarspråkskristallen och Erik Wellanders pris. Program och formulär för anmälan hittar du på www.sprakradet.se.

9-11 juni 2011: Plain 2011, internationell klarspråkskonferens i Stockholm.

11-12 oktober 2011: nordisk klarspråkskonferens i Reykjavik, Island.

Klarspråk.

Ett informationsblad från Språkrådet, språkvårdsavdelningen inom Institutet för språk och folkminnen.

Box 20057, 104 60 Stockholm

Ansvarig utgivare: Lena Ekberg

Redaktör: Eva Olovsson

Tfn (växel): 08-442 42 00

Fax: 08-455 42 26

E-post: klarsprak@sprakradet.se

Webbplats: www.sprakradet.se

Tryck: Katarina tryck AB.

Institutet för
språk och folkminnen
SPRAKRÅDET